Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

28 iulie 2016*

„Trimitere preliminară — Drepturi de proprietate intelectuală — Directiva 2004/48/CE — Articolul 14 — Cheltuieli de judecată — Onorarii de avocat — Rambursare forfetară — Cuantumuri maxime — Costuri de consultanță tehnică — Rambursare — Condiție privind fapta culpabilă săvârșită de partea care a căzut în pretenții”

În cauza C-57/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de hof van beroep te Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen, Belgia), prin decizia din 26 ianuarie 2015, primită de Curte la 9 februarie 2015, în procedura

United Video Properties Inc.

împotriva

Telenet NV,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul J. L. da Cruz Vilaça, președinte de cameră, domnii F. Biltgen, A. Borg Barthet și E. Levits și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 14 ianuarie 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru United Video Properties Inc., de B. Vandermeulen, avocat, și de D. Op de Beeck, advocaat;

— pentru Telenet NV, de S. Debaene, advocaat, și de H. Haouideg, avocat;

— pentru guvernul belgian, de J.-C. Halleux și de J. Van Holm, în calitate de agenți, asistați de E. Jacubowitz, avocat;

— pentru guvernul neerlandez, de M. Bulterman și de M. de Ree, în calitate de agenți;

— pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

* Limba de procedură: neerlandeza.

— pentru Comisia Europeană, de F. Wilman, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 aprilie 2016,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 14 din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între United Video Properties Inc., pe de o parte, și Telenet NV, pe de altă parte, în legătură cu cheltuielile de judecată pe care prima societate trebuie să le ramburseze societății Telenet în urma desistării de o acțiune în materie de brevete pe care o formulase împotriva acesteia.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (10), (17) și (26) ale Directivei 2004/48 au următorul cuprins:

„(10) Obiectivul prezentei directive constă în apropierea [legislațiilor statelor membre] pentru a asigura un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen, al proprietății intelectuale în cadrul pieței interne.

[…]

(17) Măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute prin prezenta directivă ar trebui să fie stabilite în fiecare caz astfel încât să țină seama în mod corespunzător de caracteristicile specifice ale acestui caz, în special de caracteristicile specifice fiecărui drept de proprietate intelectuală și, atunci când este cazul, de caracterul intenționat sau neintenționat al infracțiunii săvârșite.

[…]

(26) Pentru a repara prejudiciul suferit ca urmare a unei infracțiuni săvârșite de un contravenient care a acționat cu bună știință sau având motive suficiente să cunoască că poate genera o astfel de infracțiune, valoarea daunelor interese acordate titularului dreptului ar trebui să ia în considerare toate aspectele corespunzătoare, cum ar fi câștigul nerealizat de titularul dreptului, sau beneficiile fără justă cauză realizate de contravenient și, dacă este cazul, orice prejudiciu moral cauzat titularului dreptului. […] Scopul nu este acela de a introduce obligația de a prevedea daune-interese punitive, ci de a permite despăgubirea pe criterii obiective, ținând în același timp seama de costurile suportate de titularul dreptului, cum ar fi cheltuielile de cercetare și de identificare.”

4 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Obligație generală”, prevede:

„(1) Statele membre prevăd măsuri, proceduri și mijloace de reparație necesare pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală care intră sub incidența prezentei directive. Aceste măsuri, proceduri și mijloace de reparație trebuie să fie corecte și echitabile, nu trebuie să fie complicate în mod inutil sau costisitoare ori să presupună termene nerezonabile sau să atragă întârzieri nejustificate.

(2) Măsurile, procedurile și mijloacele de reparație trebuie să fie de asemenea eficiente, proporționale și disuasive și să fie aplicate astfel încât să se evite crearea unor obstacole în calea comerțului legal și să se ofere protecție împotriva folosirii lor abuzive.”

5 Potrivit articolului 13 din directiva menționată, intitulat „Daune interese”:

„(1) Statele membre asigură ca, la cererea părții prejudiciate, autoritățile judecătorești competente să ordone contravenientului care a acționat cu bună știință sau având motive suficiente de a ști acest lucru plata către titularul dreptului a unor daune interese adaptate prejudiciului real suferit de acesta prin încălcarea dreptului său.

[…]

(2) Atunci când contravenientul a săvârșit o încălcare fără a avea știință de aceasta sau fără a avea motive rezonabile de a ști aceasta, statele membre pot să prevadă că autoritățile judecătorești pot ordona recuperarea beneficiilor sau plata unor daune interese care pot fi prestabilite.”

6 Articolul 14 din Directiva 2004/48, intitulat „Cheltuieli de judecată”, prevede:

„Statele membre asigură ca, în principiu, cheltuielile de judecată rezonabile și proporționale și celelalte cheltuieli făcute de partea care a obținut câștig de cauză să fie suportate de partea care a pierdut, în afară de cazul când principul echității nu permite acest lucru.”

Dreptul belgian

7 Conform articolului 827 primul paragraf din Gerechtelijk Wetboek (Codul judiciar), orice desistare implică obligarea părții care se desistează la plata cheltuielilor de judecată.

8 Articolul 1017 alineatul 1 din acest cod prevede:

„Prin fiecare hotărâre definitivă se dispune, fie și din oficiu, obligarea părții care cade în pretenții la plata cheltuielilor de judecată […]”

9 Potrivit articolului 1018 din Codul judiciar:

„Cheltuielile de judecată includ:

[…]

6° despăgubirile procedurale prevăzute la articolul 1022;

[…]”

10 Articolul 1022 din codul menționat prevede:

„Despăgubirea procedurală reprezintă o contribuție forfetară la cheltuielile și onorariile de avocat suportate de partea care a obținut câștig de cauză.

Regele stabilește prin decret dezbătut în cadrul Consiliului de Miniștri cuantumul de bază, cuantumul minim și pe cel maxim al despăgubirii procedurale, luând în considerare în special tipul litigiului și importanța acestuia.

La cererea uneia dintre părți, printr-o decizie în mod special motivată, [judecătorul] poate reduce sau majora despăgubirea procedurală, fără să depășească însă cuantumurile maxime și pe cele minime prevăzute de Rege. […]

Niciuna dintre părți nu poate fi obligată la plata unor despăgubiri pentru cheltuielile cu avocatul efectuate de partea adversă care depășesc cuantumul despăgubirilor procedurale."

11 Decretul regal din 26 octombrie 2007 privind stabilirea cuantumului despăgubirilor procedurale prevăzute la articolul 1022 din Codul judiciar și stabilirea datei intrării în vigoare a articolelor 1-13 din Legea din 21 aprilie 2007 privind posibilitatea de a solicita rambursarea onorariilor și a cheltuielilor legate de asistarea de către un avocat (*Belgisch Staatsblad*, 9 noiembrie 2007, p. 56834) definește cuantumul de bază, cuantumul minim și pe cel maxim al despăgubirii procedurale prevăzute la articolul 1022 din Codul judiciar. Astfel, articolul 2 din acest decret regal stabilește, în cazul acțiunilor al căror obiect este evaluabil în bani, o eșalonare a cuantumurilor despăgubirilor procedurale cuprinse între 75 de euro, pragul minim aplicabil acțiunilor al căror obiect este evaluat până la 250 de euro, și 30 000 de euro, pragul maxim care se aplică acțiunilor al căror obiect evaluat în bani depășește 1 000 000,01 euro.

12 Pe de altă parte, în ceea ce privește acțiunile al căror obiect nu este evaluabil în bani, articolul 3 din Decretul regal din 26 octombrie 2007 prevede, ca despăgubire procedurală, un cuantum de bază de 1 200 de euro, un cuantum minim de 75 de euro și un cuantum maxim de 10 000 de euro.

13 În sfârșit, articolul 8 din Decretul regal din 26 octombrie 2007 prevede că cuantumul de bază, cuantumul minim și cel maxim al despăgubirii procedurale sunt legate de indicele prețurilor de consum, orice modificare de 10 puncte în plus sau în minus determinând o majorare sau o reducere de 10 % a sumelor prevăzute printre altele la articolele 2 și 3 din acest decret.

Litigiul principal și întrebările preliminare

14 United Video Properties, care era titulara unui brevet, a formulat o acțiune împotriva Telenet în Belgia, solicitând în esență să se constate că aceasta din urmă a comis o încălcare a brevetului menționat precum și să se dispună obligarea ei la încetarea acestei încălcări și la plata cheltuielilor de judecată.

15 Prin hotărârea din 3 aprilie 2012, rechtbank van koophandel te Antwerpen (Tribunalul Comercial din Antwerpen, Belgia) a respins această acțiune și a declarat nul brevetul în discuție. Prin această hotărâre, el a obligat United Video Properties să plătească societății Telenet o despăgubire procedurală aferentă procedurii în primă instanță în cuantum de 11 000 de euro, cuantumul maxim prevăzut la articolul 3 din Decretul regal din 26 octombrie 2007 după adaptarea sa conform articolului 8 din acest decret. United Video Properties a formulat apel împotriva hotărârii menționate la hof van beroep te Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen, Belgia).

16 United Video Properties a decis însă să se desisteze de apelul său. După această desistare, Telenet a solicitat printre altele ca aceasta să fie obligată să îi ramburseze 185 462,55 euro reprezentând onorarii de avocat, precum și 40 400 de euro pentru asistența furnizată de un agent specializat în domeniul brevetelor.

17 Din decizia de trimitere reiese că litigiul pendinte în fața hof van beroep te Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) nu mai are ca obiect decât cheltuielile de judecată pe care United Video Properties trebuie să le ramburseze societății Telenet. Astfel, în temeiul reglementării belgiene în cauză, aceasta nu poate solicita decât rambursarea unui cuantum maxim de 11 000 de euro pentru fiecare grad de jurisdicție, pentru onorariile pe care le-a plătit avocatului său. În ceea ce privește onorariile plătite unui agent specializat în domeniul brevetelor, în aplicarea jurisprudenței Hof van Cassatie (Curtea de Casație, Belgia), Telenet nu are dreptul să le recupereze de la United Video Properties decât dacă poate demonstra că aceasta a săvârșit o faptă culpabilă prin formularea acțiunii sale sau prin continuarea procedurii și că cheltuielile agentului menționat sunt consecința necesară a acesteia.

18 Or, Telenet arată că a suportat cheltuieli care depășesc cu mult suma de 11 000 de euro pentru fiecare grad de jurisdicție. În special, ea apreciază că legislația belgiană în discuție în litigiul principal este contrară articolului 14 din Directiva 2004/48, întrucât acest articol nu permite statelor membre să introducă nici vreun plafon de rambursare, pentru onorariile de avocat, de 11 000 de euro pentru fiecare grad de jurisdicție, nici vreo condiție de faptă culpabilă pentru rambursarea altor cheltuieli efectuate de partea care a obținut câștig de cauză.

19 În aceste condiții, hof van beroep te Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Noțiunea «cheltuielile de judecată rezonabile și proporționale și celelalte cheltuieli» din articolul 14 din Directiva 2004/48 se opune legislației belgiene care oferă instanței posibilitatea de a lua în considerare anumite caracteristici specifice proprii cauzei și care, în ceea ce privește costurile pentru asistența acordată de un avocat, prevede un sistem de tarife forfetare variate?

2) Noțiunile «cheltuielile de judecată rezonabile și proporționale» și «celelalte cheltuieli» de la articolul 14 din Directiva 2004/48 se opun jurisprudenței potrivit căreia costurile de consultanță tehnică nu pot fi recuperate decât în cazul unei fapte culpabile (contractuale sau extracontractuale)?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

20 Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 14 din Directiva 2004/48 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede că partea care cade în pretenții este obligată să suporte cheltuielile de judecată efectuate de partea care a obținut câștig de cauză, care îi oferă instanței căreia îi revine sarcina să pronunțe această obligare posibilitatea de a ține seama de caracteristicile specifice ale cauzei cu care este sesizată și care presupune un sistem de tarife forfetare ce prevăd un plafon absolut de rambursare în materia costurilor pentru asistența acordată de un avocat.

21 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că articolul 14 din Directiva 2004/48 consacră principiul potrivit căruia cheltuielile de judecată rezonabile și proporționale făcute de partea care a obținut câștig de cauză sunt suportate, în general, de partea care cade în pretenții, în afară de cazul când principul echității nu permite acest lucru.

22 În ceea ce privește, în primul rând, întinderea noțiunii „cheltuieli de judecată” care trebuie rambursate de partea care cade în pretenții, care figurează la articolul 14 din Directiva 2004/48, este necesar să se observe că această noțiune include printre altele onorariile de avocat, având în vedere că directiva amintită nu conține niciun element care să permită să se concluzioneze că aceste cheltuieli, care constituie în general o parte substanțială din cheltuielile efectuate în cadrul unei proceduri prin care se urmărește garantarea unui drept de proprietate intelectuală, ar fi excluse din domeniul de aplicare al acestui articol.

23 În al doilea rând, din considerentul (17) al Directivei 2004/48 reiese că măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute de această directivă ar trebui să fie stabilite în fiecare caz astfel încât să se țină seama în mod corespunzător de caracteristicile specifice ale acestui caz. Acest obiectiv ar putea, desigur, să militeze împotriva unei stabiliri forfetare a rambursării ca atare a cheltuielilor de judecată, în sensul că această stabilire nu ar asigura nici rambursarea cheltuielilor efectiv efectuate într-o situație concretă de partea care a obținut câștig de cauză, nici, în sens mai general, luarea în considerare a tuturor caracteristicilor specifice ale cazului în speță.

24 Cu toate acestea, articolul 14 din Directiva 2004/48 impune statelor membre să asigure numai rambursarea cheltuielilor de judecată „rezonabile”. În plus, articolul 3 alineatul (1) din această directivă dispune printre altele că procedurile prevăzute de statele membre nu trebuie să fie inutil de costisitoare.

25 În consecință, o reglementare care prevede tarife forfetare pentru rambursarea onorariilor de avocat ar putea, în principiu, să fie justificată, cu condiția să urmărească asigurarea caracterului rezonabil al cheltuielilor care trebuie rambursate, ținând seama de factori precum obiectul litigiului, valoarea sa ori efortul care trebuie depus pentru apărarea dreptului în cauză. Poate fi astfel printre altele în cazul în care această reglementare urmărește să excludă de la rambursare cheltuielile excesive ca urmare a unor onorarii neobișnuit de ridicate convenite între partea care a obținut câștig de cauză și avocatul său ori ca urmare a prestării de servicii care nu sunt considerate necesare pentru a asigura respectarea dreptului de proprietate intelectuală în cauză.

26 În schimb, cerința potrivit căreia partea care cade în pretenții trebuie să suporte cheltuielile de judecată „rezonabile” nu poate justifica, la punerea în aplicare a articolului 14 din Directiva 2004/48 într-un stat membru, o reglementare care impune tarife forfetare mult inferioare tarifelor medii efectiv aplicate serviciilor avocațiale în acest stat membru.

27 În fapt, o asemenea reglementare ar fi ireconciliabilă cu articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2004/48, care prevede că procedurile și mijloacele de reparație prevăzute de această directivă trebuie să fie disuasive. Or, efectul disuasiv al unei acțiuni în contrafacere ar fi redus în mod semnificativ dacă contravenientul nu ar putea fi obligat decât la rambursarea unei mici părți din onorariile de avocat rezonabile suportate de titularul dreptului de proprietate intelectuală prejudiciat. Astfel, o asemenea reglementare ar aduce atingere obiectivului principal urmărit prin Directiva 2004/48, care constă în asigurarea unui nivel ridicat de protecție a proprietății intelectuale pe piața internă, obiectiv care este evocat în mod expres în considerentul (10) al acestei directive, în conformitate cu articolul 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

28 În ceea ce privește, în al treilea rând, cerința luării în considerare a caracteristicilor specifice ale cazului în speță, reiese din însuși modul de redactare a primei întrebări că reglementarea națională în discuție în litigiul principal oferă instanței, în principiu, posibilitatea de a ține seama de aceste caracteristici.

29 Cu toate acestea, în al patrulea rând, este necesar să se constate că articolul 14 din Directiva 2004/48 prevede că cheltuielile de judecată care vor fi suportate de partea care cade în pretenții trebuie să fie „proporționale”. Or, problema dacă aceste cheltuieli sunt proporționale nu poate fi apreciată independent de cheltuielile pe care partea care a obținut câștig de cauză le-a suportat efectiv pentru asistarea de către un avocat, în măsura în care acestea sunt rezonabile în sensul punctului 25 din

prezenta hotărâre. Deși cerința proporționalității nu presupune ca partea care cade în pretenții să trebuiască în mod necesar să ramburseze totalitatea cheltuielilor suportate de cealaltă parte, ea impune totuși ca această din urmă parte să aibă dreptul la rambursarea măcar a unei părți semnificative și corespunzătoare din cheltuielile rezonabile efectiv suportate de partea care a obținut câștig de cauză.

30 Prin urmare, o reglementare națională care prevede o limită absolută pentru cheltuielile legate de asistarea de către un avocat, precum cea în discuție în litigiul principal, trebuie să garanteze, pe de o parte, că această limită reflectă realitatea tarifelor practicate în materie de servicii prestate de un avocat în domeniul proprietății intelectuale și, pe de altă parte, că măcar o parte semnificativă și corespunzătoare dintre cheltuielile rezonabile efectiv efectuate de partea care a obținut câștig de cauză este suportată de partea care cade în pretenții. În fapt, o asemenea reglementare, mai ales în ipoteza în care nivelul limitei menționate este prea puțin ridicat, nu este de natură să excludă că cuantumul acestor cheltuieli depășește cu mult limita prevăzută, în așa fel încât rambursarea care ar putea fi pretinsă de partea care a obținut câștig de cauză devine disproporționată sau chiar, după caz, insignifiantă, lipsind astfel articolul 14 din Directiva 2004/48 de efectul său util.

31 Concluzia de la punctul precedent nu poate fi repusă în discuție de faptul că articolul 14 din Directiva 2004/48 exclude din domeniul său de aplicare ipotezele în care echitatea nu ar permite ca cheltuielile de judecată să fie suportate de partea care cade în pretenții. Astfel, această excludere vizează normele naționale care permit instanței, într-un caz particular în care aplicarea regimului general în materie de cheltuieli de judecată ar conduce la un rezultat considerat ca fiind injust, să înlăture aplicarea acestui regim, cu titlu de excepție. În schimb, echitatea, prin însăși natura sa, nu poate justifica o excludere generală și necondiționată a unei rambursări a cheltuielilor care depășesc un plafon dat.

32 Având în vedere tot ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 14 din Directiva 2004/48 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede că partea care cade în pretenții este obligată să suporte cheltuielile de judecată efectuate de partea care a obținut câștig de cauză, care oferă instanței căreia îi revine sarcina să pronunțe această obligare posibilitatea de a ține seama de caracteristicile specifice ale cauzei cu care este sesizată și care presupune un sistem de tarife forfetare în materie de rambursare a costurilor pentru asistența acordată de un avocat, cu condiția ca aceste tarife să garanteze că cheltuielile care vor fi suportate de partea care cade în pretenții sunt rezonabile, aspect a cărui verificare îi revine instanței de trimitere. Cu toate acestea, articolul 14 din această directivă se opune unei reglementări naționale ce prevede tarife forfetare care, din cauza cuantumurilor maxime prea puțin ridicate pe care le presupun, nu garantează că măcar o parte semnificativă și corespunzătoare dintre cheltuielile rezonabile efectuate de partea care a obținut câștig de cauză este suportată de partea care cade în pretenții.

Cu privire la a doua întrebare

33 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 14 din Directiva 2004/48 trebuie interpretat în sensul că se opune unor norme naționale care nu prevăd rambursarea costurilor de consultanță tehnică decât în cazul unei fapte culpabile săvârșite de partea care cade în pretenții.

34 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit, în primul rând, conținutul articolului 14 din Directiva 2004/48, potrivit căruia statele membre asigură ca, în principiu, cheltuielile de judecată rezonabile și proporționale „și celelalte cheltuieli făcute de partea care a obținut câștig de cauză” să fie suportate de partea care cade în pretenții, în afară de cazul când principul echității nu permite acest lucru. Dat fiind că nicio dispoziție a acestei directive nu conține vreo definiție a noțiunii „celelalte cheltuieli” care să excludă din domeniul de aplicare al acestui articol 14 cheltuielile efectuate pentru serviciile de consultanță tehnică, această noțiune înglobează, în principiu, și acest tip de cheltuieli.

35 Totuși, în al doilea rând, după cum a arătat avocatul general la punctul 79 din concluzii, Directiva 2004/48 menționează, în considerentul (26), „cheltuielile de cercetare și de identificare”, deseori legate de serviciile de consultanță tehnică, suportate de titularul unui drept de proprietate intelectuală. Acest considerent face referire în mod expres la ipotezele „unei infracțiuni săvârșite de un contravenient care a acționat cu bună știință sau având motive suficiente să cunoască că poate genera o astfel de infracțiune” și privește, așadar, printre altele daunele interese care trebuie plătite în cazul unei fapte culpabile a intervenientului. Or, daunele interese fac obiectul unei dispoziții din această directivă, mai precis al articolului 13 alineatul (1) din aceasta. De aici rezultă că „cheltuielile de cercetare și de identificare”, suportate deseori înaintea unei proceduri judiciare, nu intră în mod necesar în domeniul de aplicare al articolului 14 din directiva menționată.

36 În al treilea rând, trebuie să se constate că o interpretare extensivă a articolului 14 din Directiva 2004/48 în sensul că acesta prevede că partea care cade în pretenții trebuie să suporte, în principiu, „celelalte cheltuieli” făcute de partea care a obținut câștig de cauză, fără a se aduce vreo precizare cu privire la natura acestor cheltuieli, riscă să confere acestui articol un domeniu de aplicare excesiv, lipsind astfel articolul 13 din directiva amintită de efectul său util. Prin urmare, este necesar să se interpreteze strict această noțiune și să se considere că fac parte dintre „celelalte cheltuieli”, în sensul articolului 14 menționat, numai cheltuielile care sunt direct și strâns legate de procedura judiciară în cauză.

37 În al patrulea rând, este necesar să se constate că articolul 14 din Directiva 2004/48 nu conține niciun element care să permită să se considere că statele membre pot supune rambursarea „cel[or]lalte cheltuieli” sau a cheltuielilor de judecată în general, în cadrul unei proceduri care urmărește să asigure respectarea unui drept de proprietate intelectuală, unui criteriu legat de fapta culpabilă a părții care cade în pretenții.

38 Având în vedere ceea ce precedă, aspectul dacă o normă națională poate supune rambursarea costurilor de consultanță tehnică condiției ca partea care cade în pretenții să fi săvârșit o faptă culpabilă depinde de legătura dintre aceste cheltuieli și procedura judiciară în cauză, costurile menționate intrând sub incidența articolului 14 din Directiva 2004/48, în calitate de „celelalte cheltuieli”, dacă o asemenea legătură este directă și strânsă.

39 Astfel, nu par să prezinte o asemenea legătură directă și strânsă cheltuielile de cercetare și de identificare suportate în cadrul activităților care urmăresc printre altele o observare în ansamblu a pieței, efectuată de un consultant tehnic, și detectarea de către acesta din urmă a unor posibile încălcări ale unui drept de proprietate intelectuală, imputabile unor contravenienți necunoscuți în acest stadiu. În schimb, întrucât serviciile unui consultant tehnic, indiferent de natura lor, sunt indispensabile pentru a putea formula în mod util o acțiune în justiție care urmărește, într-un caz concret, să asigure respectarea unui astfel de drept, costurile legate de asistența acordată de acest consultant fac parte dintre „celelalte cheltuieli” care trebuie, în temeiul articolului 14 din Directiva 2004/48, să fie suportate de partea care cade în pretenții.

40 În aceste condiții, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 14 din Directiva 2004/48 trebuie interpretat în sensul că se opune unor norme naționale care nu prevăd rambursarea costurilor de consultanță tehnică decât în cazul unei fapte culpabile săvârșite de partea care cade în pretenții, din moment ce aceste costuri sunt direct și strâns legate de o acțiune în justiție care urmărește să asigure respectarea unui drept de proprietate intelectuală.

Cu privire la cheltuielile de judecată

41 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

1) **Articolul 14 din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal care prevede că partea care cade în pretenții este obligată să suporte cheltuielile de judecată efectuate de partea care a obținut câștig de cauză, care oferă instanței căreia îi revine sarcina să pronunțe această obligare posibilitatea de a ține seama de caracteristicile specifice ale cauzei cu care este sesizată și care presupune un sistem de tarife forfetare în materie de rambursare a costurilor pentru asistența acordată de un avocat, cu condiția ca aceste tarife să garanteze că cheltuielile care vor fi suportate de partea care cade în pretenții sunt rezonabile, aspect a cărui verificare îi revine instanței de trimitere. Cu toate acestea, articolul 14 din această directivă se opune unei reglementări naționale ce prevede tarife forfetare care, din cauza cuantumurilor maxime prea puțin ridicate pe care le presupun, nu garantează că măcar o parte semnificativă și corespunzătoare dintre cheltuielile rezonabile efectuate de partea care a obținut câștig de cauză este suportată de partea care cade în pretenții.**

2) **Articolul 14 din Directiva 2004/48 trebuie interpretat în sensul că se opune unor norme naționale care nu prevăd rambursarea costurilor de consultanță tehnică decât în cazul unei fapte culpabile săvârșite de partea care cade în pretenții, din moment ce aceste costuri sunt direct și strâns legate de o acțiune în justiție care urmărește să asigure respectarea unui drept de proprietate intelectuală.**

Semnături